

Finanšu izlūkošanas
dienests

Finanšu izlūkošanas dienesta informatīvais izdevums

#5

Marts, 2024

PIEŅEMTA NACIONĀLĀ FINANŠU NOZIEGUMU NOVĒRŠANAS UN APKAROŠANAS STRATĒGIJA

Ko tā ietver?

Intervija ar Valsts policijas priekšnieku
Armandu Ruku:

“PĒDĒJO GADU VP REZULTĀTI NILL
APKAROŠANĀ LIECINA: NOTICIS
BŪTISKS SISTĒMAS EFEKTIVITĀTES
KĀPUMS”

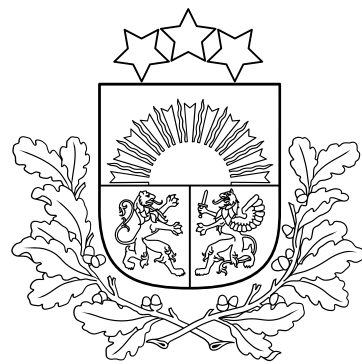
VĒL ŠAJĀ IZDEVUMĀ:

KNAB aptauja: Latvijas iedzīvotāju un
uzņēmēju attieksme pret kukuļošanu

Finanšu sektors kļūs godprātīgiem
klientiem draudzīgāks

FID uzņemas vadību sankciju izpildes
jautājumos

Viedokļraksts: “Jaunas vēsmas VID un
ēnu ekonomikas apkarošanā”

Finanšu izlūkošanas
dienests

Priekšvārds

Gada sākumā tika publicēta jaunā **Nacionālā finanšu noziegumu novēršanas un apkarošanas stratēģija**. Tajā definētie mērķi balstīti uz FID izstrādāto nacionālo risku novērtējumu, kurā tika identificēti galvenie NILLTPF draudi un ievainojamība Latvijā.

Ēnu ekonomika un ar to saistītie noziedzīgie nodarījumi, krāpšana digitālajā vidē, korupcija un noziedzīgi iegūtu līdzekļu pārrobežu plūsma – tie ir riski, kas nelabvēlīgi ietekmē valsts ekonomisko attīstību, investīciju piesaisti un vispārējo labklājību. Nopietnus draudus rada arī ES sankciju pret Krieviju un Baltkrieviju pārkāpšana, tāpēc sankciju izpilde un pārkāpumu atklāšana ir būtiska NILL novēršanai un valsts drošībai.

Tikai apzinoties šos vājos punktus varam definēt konkrētus un sasniedzamus mērķus, uz kuriem koncentrēt uzmanību un īstenot koordinētus risku novēršanas pasākumus. Jaunajā **stratēģijā definētie mērķi** ir šādi:

- identificēt un atgūt noziedzīgi iegūtus līdzekļus;
- efektīvi izpildīt starptautiskajās un nacionālajās sankcijās noteikto;
- iekļaut jauno tehnoloģiju iespējas NILLTPF novēršanā;
- nostiprināt Latvijas starptautisko reputāciju kā valstij, kas nepieļauj tās finanšu sistēmas izmantošanu NILLTPF.

Svarīgi piebilst, ka NILLTPF risku novēršanas prasībām jābūt ne vien efektīvām, bet arī samērīgām. Tām **jāstiprina publiskā un privātā sektora partnerība** šo risku novēršanā, nodrošinot ilgtspējīgu attīstību un spēju finansēt tautsaimniecību. Arī tas ir viens no jaunās stratēģijas mērķiem.

Līdztekus sadarbībai ar privāto sektoru, būtiska ir arī **iestāžu sadarbība publiskajā sektorā**. Pilnvērtīga NILLTPF novēršanas sistēmas darbība ir atkarīga no tiesībaizsardzības iestāžu resursu un personāla kapacitātes atklāt un izmeklēt NILL un sankciju pārkāpumus. Tie ir vieni no sarežģītākajiem un aktuālākajiem kriminālprocesiem. Un tagad – arī viens no mūsu stratēģiskajiem mērķiem.

Generālprokurors
Juris Stukāns

Izdevumā izmantoto terminu un abreviatūru skaidrojums

ANO – Apvienoto Nāciju Organizācija

CSDD – Ceļu satiksmes drošības direkcija

EFIPPP – “Europol Financial Intelligence Public Private Partnership” projekts

EMPACT – “European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats” projekts

ES – Eiropas Savienība

FATF – Financial Action Task Force, *Finanšu darījumu darba grupa*

FID – Finanšu izlūkošanas dienests

FSAP – Finanšu sektora attīstības padome

GKrPP – Galvenā kriminālpolicijas pārvalde

IKP – Iekšzemes kopprodukts

KNAB – Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs

Moneyval – Eiropas Padomes Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas ekspertu komiteja

NIL – Noziedzīgi iegūti līdzekļi

NILL – Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija

NILLTPF – Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija un terorisma un proliferācijas finansēšana

NMPP – Nodokļu un muitas policijas pārvalde

NNDP – Noteiktas nefinanšu darbības un profesijas

NRA – National Risk Assessment, *Nacionālais risku novērtējums*

NVO – Nevalstiska organizācija

PF – Proliferācijas finansēšana

PLG – Patiesais labuma guvējs

PMLP – Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

RUSI – Royal United Services Institute, *Lielbritānijas finanšu noziegumu un drošības pētījumu centrs*

SIFMANet – Sanctions and Illicit Finance Monitoring and Analysis Network, *Sankciju un nelikumīgās finansēšanas uzraudzības un analīzes tīkls*

TF – Terorisma finansēšana

TI – Tiesībaizsardzības iestādes

UKI – Uzraudzības un kontroles institūcijas

UR – Uzņēmumu reģistrs

VID – Valsts ieņēmumu dienests

VP – Valsts policija

VSAA – Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra

VUGD – Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests

Īsumā:

Nacionālā finanšu noziegumu novēršanas un apkarošanas stratēģija

2023. gadā tika izstrādāts Nacionālais NILLTPF risku novērtējums (NRA 2023), kurā identificēti aktuālie NILLTPF draudi, ievainojamība un riski.

AKTUĀLIE NILLTPF RISKI:

ēnu ekonomika un saistītie noziedzīgie nodarījumi	noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu, iesk. krāpšanu digitālā vidē	noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā (korupcija)	noziedzīgi iegūtu līdzekļu pārrobežu plūsma	ES sankciju pret Krieviju un Baltkrieviju pārkāpšana
---	--	---	---	--

Balstoties uz NRA 2023 secinājumiem, ir izstrādāta **Nacionālā finanšu noziegumu novēršanas un apkarošanas stratēģija**. Tajā definēti turpmākie NILLTPF novēršanas un apkarošanas sistēmas attīstības mērķi, vīzija un prioritārie darbības virzieni.

STRATĒĢISKAIS MĒRĶIS

Koordinēt valsts pārvaldes un privātā sektora sadarbību NILLTPF novēršanas un apkarošanas jomā, lai efektīvi veiktu NILLTPF novēršanu un apkarošanu, veicinātu tiesiskumu, Latvijas ekonomisko izaugsmi un investīciju vidi, tādējādi stiprinot Latvijas iekšējo un ārējo drošību.

VĪZIJA

Efektīva NILLTPF novēršanas un apkarošanas sistēma, kas nodrošina drošu un labvēlīgu vidi Latvijas ekonomiskajai izaugsmei un ārvalstu investīciju piesaistei.

STRATĒĢISKIE VIRZIENI:

- nacionālās un ES drošības stiprināšana;
- noziedzīgi iegūtu līdzekļu identificēšana un atgūšana;
- NILLTPF novēršanas sistēmas stiprināšana caur digitālo transformāciju;
- Latvijas starptautiskās reputācijas nostiprināšana;
- NILLTPF novēršanas prasību samērīguma nodrošināšana konkurētspējas veicināšanai.

NOZIEDZĪGI IEGŪTU LĪDZEKĻU ATRAŠANĀS CIVILTIESISKAJĀ APRITĒ:

kropļo tirgu un likumīgu uzņēmējdarbību	apdraud valsts nacionālo un starptautisko drošību	apdraud valsts reputāciju
---	---	---------------------------

Lasīt vairāk

Plānotās darbības Nacionālās finanšu noziegumu novēršanas un apkarošanas stratēģijas ietvaros

Pasākumu plānā NILLTPF novēršanai 2024.-2026. gadam plānotās darbības ir sagrupētas 12 rīcības virzienos. Ir iekļauta arī uzdevumu sadaļa saistībā ar starptautiskajām un nacionālajām sankcijām. Zemāk uzskaitīti darbību virzieni un to mērķi.

RĪCĪBAS VIRZIENS

MĒRĶIS

#1

RISKI, POLITIKA UN KOORDINĀCIJA

Izprast NILLTPF riskus un nodrošināt koordinētu rīcību NILLTPF novēršanai valsts līmenī.

#2

STARPTAUTISKĀ SADARBĪBA

Caur starptautisko sadarbību sekmēt finanšu izlūkošanu un pierādījumu iegūšanu; veicināt vēršanos pret noziedzniekiem un to aktīviem.

#3 #4

FINANŠU UN NEFINANŠU SEKTORS

Nodrošināt, ka UKI uzrauga, kontrolē un regulē finanšu iestādes, NNDP un kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzējus. Veicināt, ka finanšu iestādes, NNDP un kryptoaktīvu pakalpojumu sniedzēji piemēro NILLTPF preventīvos pasākumus, un ziņo par aizdomīgiem darījumiem.

#5

JURIDISKĀS PERSONAS UN VEIDOJUMI

Novērst iespēju juridiskām personām un veidojumiem ļaunprātīgi izmantot NILLTPF novēršanas sistēmu. Kompetentajām iestādēm nodrošināt ātru pieeju informācijai par PLG.

#6

FINANŠU IZLŪKOŠANA

NILLTPF izmeklēšanā pienācīgi izmantot finanšu izlūkošanā gūto informāciju.

#7

NILL IZMEKLĒŠANA UN KRIMINĀLVAJĀŠANA

Izmeklēt NILL noziedzīgos nodarījumus/darbības un vainīgos – saukt pie atbildības. Piemērot efektīvas sankcijas.

#8

KONFISKĀCIJA

Konfiscēt NIL un nozieguma rīkus.

#9

TF IZMEKLĒŠANA UN KRIMINĀLVAJĀŠANA

Izmeklēt TF noziedzīgos nodarījumus/darbības un vainīgos – saukt pie atbildības. Piemērot efektīvas sankcijas.

#10

TF PREVENTĪVIE PASĀKUMI UN FINANŠU SANKCIJAS

Novērst iespēju ar terorismu saistītām personām piesaistīt, pārvietot un izmantot līdzekļus un jaunprātīgi izmantot bezpeļņas organizāciju sektoru.

#11

PF FINANŠU SANKCIJAS

Personām un organizācijām, kas iesaistītas masveida iznīcināšanas ieroču izplatīšanā, novērst iespēju piesaistīt, pārvietot un izmantot līdzekļus.

#12

STARPTAUTISKĀS UN NACIONĀLĀS SANKCIJAS

Nodrošināt efektīvu un vienveidīgu starptautisko un nacionālo sankciju īstenošanu.

Galvenie jaunie pasākumi

Pasākumu plānā NILLTPF novēršanai 2024.-2026. gadam iekļauti vairāk nekā 90 dažādi pasākumi stratēģijas mērķu realizēšanai. Svarīgākie no plānā iekļautajiem jaunajiem pasākumiem ir šādi:

- Ieviest vienotu praksi statistikas datu vākšanā un apkopošanā, nodrošinot datu izsekojamību un savietojamību starp iesaistītajām institūcijām.
- Kriptoaktīvu pakalpojumu sniedzēju NILLTPF novēršanas uzraudzības ietvara izveide.
- Pilnveidot ziņošanas procesu PLG neatbilstību gadījumos.
- Pilnveidot VP tehnoloģisko nodrošinājumu efektīvai NILL izmeklēšanai.
- Stiprināt VID NMPP materiāltehnisko nodrošinājumu, lai veicinātu efektīvu NILL izmeklēšanu un apkarošanu;
- Uzlabot sabiedrības izpratni par organizētās noziedzības grupu krāpšanām digitālajā vidē.
- Izvērtēt nepieciešamību pārraudzīt NVO sektora atbilstību FATF 8. rekomendācijas prasībām.
- Izglītēt paaugstināta TF riska NVO par TF novēršanu.
- Izveidot nacionālu, centralizētu iestādi sankciju izpildes jautājumos.
- Izstrādāti priekšlikumus Sankciju likuma grozījumiem, precizējot ziņošanas prasības par sankciju apiešanu un pārkāpšanu.

Pēdējo gadu VP rezultāti NILL apkarošanā liecina: **noticis būtisks sistēmas efektivitātes kāpums**

Intervija

Līdz ar jaunpieņemto Nacionālo finanšu noziegumu novēršanas un apkarošanas stratēģiju mēs uz sarunu aicinājām Valsts policijas (VP) priekšnieku Armandu Ruku un pārrunājām gan NILL novēršanas jomā sasniegto 2023. gadā, gan šī gada plānus.

Šī intervija ir rediģēta lasāmības uzlabošanai.

Pastāstiet, lūdzu, par VP rezultātiem cīņā ar NILL 2023. gadā.

2023. gadā turpinājās intensīvs darbs pie NILL apkarošanas. Šo darbu veica gan izmeklētāji, kas specializējušies tieši šajā sfērā, gan ikviens izmeklētājs, kurš izmeklēja noziegumus, no kuriem tiek ģenerēti noziedzīgi ienākumi.

Kopā ar prokuratūru **esam ieguldījuši daudz darba, lai izmeklētāji vēl sekmīgāk prastu izsekot un identificēt noziedzīgi iegūtus līdzekļus**, lai tos atgrieztu cietušajiem vai, ja tas nav iespējams, ieskaitītu valsts budžetā. Tādējādi mēs panākam galveno mērķi – neļaut noziedzniekiem gūt mantisku labumu no viņu noziedzīgajām darbībām.

Tāpat daudz laika joprojām tiek veltīts tam, lai izmeklētu iespējamo NILL, kas atklājusies, finanšu sektora "kapitālā remonta" laikā veicot banku klientu veikto noguldījumu izpēti. Šo izmeklēšanu rezultāti visapjomīgāk arī atspoguļojas mūsu statistiskajos rādītājos.

Valsts policijas priekšnieks

Armands Ruks

VP statistika par 2023. gadu

249

izanalizēti FID ziņojumi

200

uzsākti kriminālprocesi par NILL

67

krimināllietas nosūtītas
kriminālvajāšanas uzsākšanai

€199,39M

kopējā vērtība mantai, kurai uzlikts arests

€96,19M

atzīti par noziedzīgi iegūtiem naudas līdzekļiem;
no tiem:

€96,04M nonāks valsts budžetā

€0,15M tiks atgriezti cietušajiem

Runājot par pagājušā gada prioritātēm – kādas tās bija attiecībā uz NILL apkarošanu?

Pēdējo gadu laikā VP tika uzsākti vairāk nekā 600 kriminālprocesi par iespējamu NILL. Un katrs no šiem kriminālprocesi ir bijis sarežģīts un laikietilpīgs.

Šī iemesla dēļ mūsu fokuss šobrīd dalās divās daļās. No vienas puses – pēc iespējas ātrāk pabeigt tās izmeklēšanas, kas uzsāktas par nerezidentu veikto iespējamu NILL. Šīs, visticamāk, rezultēsies ar noziedzīgi iegūtās mantas konfiskāciju, jo vainīgās personas saukt pie atbildības liegs fakts, ka tās atrodas citās jurisdikcijās.

No otras puses – fokusēsim uzmanību uz profesionālajiem noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizētājiem. Tādiem, kas sniedz savus pakalpojumus dažādiem organizētās noziedzības grupējumiem, palīdzot tiem legalizēt to noziedzīgi iegūtos līdzekļus.

Gan pagājušajā gadā, gan šī gada dažos mēnešos jau **ir bijušas vairākas sekmīgas nacionāla un starptautiska līmeņa operācijas. Tās parādījušas, ka spējam sekmīgi identificēt šos profesionālos NIL legalizētājus.**

Ar ko no 2023. gadā paveiktā NILL apkarošanas jomā VP lepojas visvairāk?

Viennozīmīgi lepojamies ar katra mūsu izmeklētāja sasniegumiem, identificējot, arestējot un konfiscējot noziedzīgi iegūto mantu.

Apstākļos, kad VP personāla resursi ir ierobežoti, izmeklēšanas efektivizēšanai bijusi liela nozīme. To varējām panākt gan ar slodžu izlīdzināšanu, gan prasmju un zināšanu pilnveidi. Šajā ziņā veikts mērķtiecīgs darbs gan no Valsts policijas koledžas, gan Valsts policijas GKPP Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvaldes puses.

Mūsu izmeklētāju degsmi un profesionalitāti apliecina arī fakts, ka **spējam izmeklēt NILL tādā pašā līmenī, kā mūsu ārvalstu kolēģi ar lielākiem tehniskajiem un personāla resursiem.**

Tāpēc nākotnē raugāties ļoti pozitīvi. Protams, ceram, ka resursu kāpinājums notiks arī mūsu pusē. Lai arī esam jau vairākkārt veiksmīgi pārtraukuši profesionāli organizēto noziedzīgo grupu darbību, apzināties, ka nākotnē šādu grupu un NILL noziegumu skaits augs. Un mums jābūt tam gataviem.

Moneyval ir uzsākusi jaunu novērtēšanas kārtu, un Latvija ir pirmā valsts, kas tiks vērtēta. Vai VP, atskatoties uz paveikto pēdējo četru gadu laikā, jūtas pārliecināta?

Iepriekšējā novērtēšanā Latvijai bija labi rādītāji tehniskās atbilstības ziņā, bet vēl bija jāpierāda sevi efektivitātes ziņā. Manuprāt, skaitļi runā paši par sevi – **esam pēdējos gados identificējuši, arestējuši un konfiscējuši ievērojamu apmēru NILL, kas nenoliedzami apliecina kopējās sistēmas efektivitātes kāpumu.**

Tomēr daudzas no šīm lietām ir autonomas. Šādos gadījumos pat pie labākās vēlēšanās nevar sekot notiesājoši spriedumi, jo vainīgās personas mums nav sasniedzamas. Jā, novērtētājiem varētu rasties jautājumi par šo proporcionalitāti. Tomēr man nav šaubu, ka spēsim izskaidrot un pamatot Latvijas unikālo situāciju kā vēsturiski reģionālajam finanšu centram un pierādīt, ka mūsu rezultāti šajā ziņā ir spēcīgi.

Vai Moneyval rekomendācijas NILL apkarošanā ir bijušas vērtīgas un ir vairojušas Latvijas NILLTPF novēršanas sistēmas efektivitāti?

Jā, viennozīmīgi.

Mēs redzam, cik liels ir bijis uzsākto izmeklēšanu skaits un kāda ir bijusi dinamika šai sakarā. Moneyval rekomendāciju mudināti esam ieviesuši būtiskas pārmaiņas gan darba organizācijā, gan tiesiskajā regulējumā, kas devis iespējas efektīvāk cīnīties pret NILL.

Vienlaikus redzam, ka joprojām norit “balansa meklēšana” starp pierādījumu pietiekamību konfiskāciju lietās bez notiesājoša sprieduma un netiešo pierādījumu izmantošanu NILL objektīvās

un subjektīvās puses pierādīšanā. Tomēr kopumā esmu diezgan pārliecināts, ka mūsu efektivitāte šai sakarā tiks novērtēta atzinīga.

Ikreiz, kad ar ārvalstu kolēģiem diskutējam par nacionālo regulējumu NILL apkarošanas kontekstā, mūsu tiesiskais regulējums tiek novērtēts ļoti pozitīvi. Daudzas valstis, kas efektīvi vēlas cīnīties pret organizēto noziedzību, šādu regulējumu vēlētos arī sev.

Vai pēdējo gadu laikā VP ir mainījusies izpratne par NILL un tā kaitīgumu?

Izpratne par NILL un tās kaitīgumu, manuprāt, mainījusies visā valstī. Tai tiek pievērsta liela uzmanība ikvienā sektorā – gan privātajā, gan valsts līmenī.

Ir daudz strādāts pie tā, lai sabiedrība apzinātos, ka NILL ietekmē ikvienu no mums – cieš pensionāri, uzņēmēji, mazaizsargātās sabiedrības grupas. **Kamēr viens domā, kā “savilkt galus”, tikmēr cits pa bedrainajām ielām brauc ar lielu džipu, kuru nopircis par noziedzīgi iegūtajiem līdzekļiem.**

Šī nevienlīdzība veidojas no tolerances pret noziedzību, tostarp NILL. To ir jāapzinās ikvienam sabiedrības loceklim.

Mainoties izpratnei par NILL, vai ir kādas redzamas izmaiņas ikdienas darbā?

Apkarojot aizvien lielākus un organizētākus grupējumus, redzam, cik komplicētas shēmas tiek izmantotas NILL. Mācāmies no šīs pieredzes un atbilstoši pielāgojam mums nepieciešamos treniņus un apmācības, sadarbojoties arī ar ārvalstu ekspertiem.

Vienlaikus **VP ir mainījusi savu pieeju arī citās izmeklēšanās, kur iniciējošais mehānisms nav tieši saistīts ar FID konstatētajiem aizdomīgajiem darījumiem.** Proti, izmeklējot policijas lietvedībā esošus kriminālprocesus par cita veida noziedzīgiem nodarījumiem, piemēram, mantiska rakstura, nelegālas narkotisko vielu aprites jomas noziegumiem. Arī šādās lietās pievēršam pastiprinātu uzmanību tieši NILL izcelsmei.

Jebkurš nelegālais rūpals nes līdzekļus kriminālās pasaules darboņiem. Likumsargiem ir jākonstatē, kuri ir tie patiesā labuma guvēji, jāapzina šie nelikumīgi iegūtie līdzekļi un veidi, kā tie tiek legalizēti. Šis ir vēl viens no virzieniem, kurā policija strādā padziļināti.

Kādas iniciatīvas tika ieviestas, lai kāpinātu VP kapacitāti un starpinstitucionālo sadarbību cīņā ar NILL?

Pēdējos gados būtiski kāpinājām cilvēkresursus. Proti, **ja pirms 5 gadiem ar NILL apkarošanu nodarbojās līdz 20 cilvēkiem, tad 2023. gadā tie bija teju 80.** Šis ieskicē ārkārtīgi lielo darba apjomu – 80 cilvēkiem darba bijis krietni vairāk nekā tas bija 20.

Šobrīd turpinām darbu pie izmeklēšanas efektivizēšanas – rūpējamies, lai mums pieejamie procesuālie un tehniskie līdzekļi tiktu izmantoti efektīvāk. Runa ir gan par nacionāla un starptautiska līmeņa apmācībām, gan tehniskā nodrošinājuma palielinājumu.

2023. gada nogalē VP pievienojās Eiropola vadītajam projektam “EFIPPP” par publiskā un privātā sektora partnerību cīņā pret finanšu noziegumiem. Esam pārliecināti, ka spēsim gan daudz gūt, gan daudz dot.

Tāpat vadām un līdzdarbojamies tādās EMPACT aktivitātēs kā NVO izmantošana NILL, autonomās NILL izmeklēšana un profesionālie NILL veicinātāji. Visu šo aktivitāšu ietvaros sniedzam ieguldījumu, lai aizvien vairāk Eiropas valstis iepazītu gan būtiskākos problēmjautājumus, gan varētu iepazīties ar Latvijas pieredzi šo jautājumu risināšanā.

Visbeidzot – kādas ir VP prioritātes šajā gadā un kādi rezultāti tiek sagaidīti?

Šis gads, nenoliedzami, aizritēs Moneyval zīmē. Darīsim labāko, lai parādītu, kādi ir mūsu pēdējo gadu sasniegumi NILL apkarošanas jomā.

Tāpat joprojām ir arestēti un noziedzīguma izvērtējumu gaida vairāk nekā 0.5 miljardi eiro. Šo lietu izskatīšanu līdz galam dažkārt kavē arī Satversmes tiesā ierosinātās tiesvedības. **Ceram, ka šajā gadā spēsim samazināt šo nogaidošo lietu skaitu.** Ceram arī pielikt punktu “balansa meklējumiem”, nodrošinot, ka iesaistītās puses ir vienprātis par pierādīšanas sliekšni lietās par konfiskāciju bez notiesājoša sprieduma.

FID uzņemamas vadību sankciju izpildes jautājumos

No 2024. gada 1. aprīļa FID klūs par kompetento institūciju starptautisko un nacionālo sankciju izpildes jautājumos Latvijā. Šīs izmaiņas tiek veiktas, lai nodrošinātu vienotu kontaktpunktu un centrālo iestādi sankciju izpildes jomā, atvieglojot komunikāciju starp privāto un valsts sektoru.

FID pārziņā būs, piemēram, tādas funkcijas kā:

- publicēt informāciju par sankciju subjektiem un tiem iesaldētajiem līdzekļiem un saimnieciskajiem resursiem;
- uzturēt sankciju meklētāju, kurā būs pieejama informācija par ANO un ES sankciju sarakstos iekļautām personām;
- pieņemt saistošus lēmumus par sankciju izpildi, tostarp par sankciju subjektu līdzekļu un saimniecisko resursu iesaldēšanu un/vai atbrīvošanu;
- pieņemt lēmumus par izņēmumiem jeb izsniegt atļaujas darbībām, uz kurām attiecināmas sankcijas.
- u.c.

Noteiktos gadījumos lēmumu par izņēmumiem pieņem citas institūcijas.

- Par darbībām, kas skar stratēģiskas nozīmes preču apriti un humāniem apsvērumiem – Ārlietu ministrija
- Īpašos ar nacionālo drošību saistītos jautājumos – Ministru kabinets (pēc FID ierosinājuma)
- Ārkārtas situācijās aviācijas un kuģošanas jomā – Civilās aviācijas aģentūra un ostas kapteinis.

No 2024. gada 1. aprīļa visa aktuālā informācija, kā arī atjauninājumi, skaidrojumi, sankciju saraksti, atļauju pieteikšanās kārtība, ziņošanas mehānismi un biežāk uzdotie jautājumi būs pieejami vietnē sankcijas.fid.gov.lv.

Atziņas no konferences "Efektīvas sankcijas: mērķi 2024. gadam"

19. martā Rīgā norisinājās starptautiskā konference "Efektīvas sankcijas: mērķi 2024. gadam", kas pulcēja vairāk nekā 1000 dalībnieku, no kuriem 100 bija klātienē un 900 – attālināti. Konferencē mērķis bija apspriest sankciju īstenošanas un izpildes uzlabošanu visā ES.

Pasākumu atklāja FID priekšnieks Toms Platacis, ieskicējot FID jauno lomu kā vadošajai institūcijai sankciju izpildes jautājumos Latvijā. Pēc tam iekšlietu ministrs Rihards Kozlovskis uzsvēra sankciju izšķirošo lomu nacionālajā drošībā, jo īpaši vēršoties pret Krievijas darbībām Ukrainā. Savukārt ES sūtnis sankciju jautājumos Deivids O'Salivans (David O'Sullivan) savā uzrunā uzsvēra sankciju ietekmi uz Krievijas peļņu no energoresursiem un militārajām spējām.

Pasākumā tika apspriesti dažādi jautājumi, to skaitā:

- Ukrainas prezidenta biroja padomnieks Vladislavs Vlasjuks (Vladyslav Vlasiuk) uzsvēra **nepieciešamību pastiprināt sankcijas**, lai kavētu Krievijas militārās spējas, galveno uzmanību pievēršot aktīvu konfiskācijai, naftas cenu kontrolei un sadarbībai ar finanšu iestādēm.
- Latvijas, Igaunijas, Somijas un Apvienotās Karalistes valsts iestādes apsprieda savas pieejas sankciju jautājumos, aicinot **fokusēties uz efektivitāti**, nevis universāliem modeļiem.
- Finanšu noziegumu un drošības pētījumu centrs RUSI uzsvēra savus centienus, izmantojot SIFMANet, uzlabot izpratni par sankcijām. Tāpat tika uzsvērtā nepieciešamība pēc **spēcīgāka stratēģiskā redzējuma**.
- Eksperti apsprieda lēno, bet **ietekmīgo sankciju ietekmi uz Krievijas ekonomiku** un militāro kompleksu, uzsverot nepieciešamību pēc stingrākas sankciju piemērošanas un eksporta kontroles.
- Iestādes dalījās pieredzē par **aktīvu izsekošanu un sankciju apiešanas riskiem**, norādot uz pastiprinātiem centieniem tos novērst, tomēr atzina – ir nepieciešama pastāvīga modrība un koordinācija.
- Privātais sektors aicināja izveidot **detalizētākus sankciju sarakstus**, lai atvieglotu uzraudzības procesu un uzlabotu ziņošanas kvalitāti.

Konferences noslēgumā izskanēja aicinājums turpināt sadarbību starp ieinteresētajām pusēm, uzsverot FID modeli kā iespējamo paraugu citām ES valstīm sankciju kompetences centralizēšanā. Šādas iniciatīvas mērķis ir nodrošināt stingrus un efektīvus sankciju režīmus, kas ir būtiski, lai novērstu pašreizējos un turpmākos drošības apdraudējumus.

Bilžu autors: Juris Ross

[Pilns konferences ieraksts](#)

Latvijas iedzīvotāju un uzņēmēju attieksme pret kukuļošanu

2023. gada nogalē veiktā aptauja atklāj – iedzīvotāju un uzņēmēju attieksme pret neoficiālu risinājumu izmantošanu un kukuļošanu ir noraidošā un noturīga. Lūk, ieskats aptaujas rezultātos un salīdzinājums ar 2022. gada rezultātiem.

Aptaujā piedalījās 1047 iedzīvotāji, 401 uzņēmums

TOP 3 NEOFICIĀLIE RISINĀJUMI:

Pazīšanās

Dāvanas

Neoficiāli maksājumi

Privātpersonas

19% ↘ 1.6%

izmantojuši neoficiālu risinājumu, lai panāktu rezultātu

20% ↗ 5%

pieļauj kukuļa došanas iespēju

59% ↘ 2%

gatavi ziņot par korupcijas gadījumiem; **43%** – tikai anonīmi

Uzņēmumi

20% ↘ 11%

izmantojuši neoficiālu risinājumu saskarsmē ar valsts vai pašvaldību institūcijām

68% ↗ 6%

nebūtu gatavi dot kukuli

39% ↗ 2%

uzskata, ka jebkura dāvana ir kukulis, neatkarīgi no tās vērtības

! Gan iedzīvotāji, gan uzņēmēji var anonīmi ziņot par korupciju tiešsaistes platformā un tās mobilajā lietotnē "Ziņo KNAB!"

SITUĀCIJAS, KAD TIEK IZMANTOTI NEOFICIĀLIE RISINĀJUMI

Privātpersonas

23% ↗ 15%

1. Tiesā

16% ↘ 1%

2. Saņemot veselības aprūpi

14% ↗ 4%

3. Iekārtojoties darbā valsts/pašvaldību uzņēmumos

12% ↗ 4%

4. Saņemot sociālo palīdzību

9% ↘ 0%

5. Nekustamā īpašuma lietās

Uzņēmumi

26% ↘ 1%

1. Ar būvniecību saistītos jautājumos

19% ↘ 1%

2. Lai uzvarētu valsts vai pašvaldību iepirkumos

17% ↗ 13%

3. Kārtojot uzturēšanās atļaujas

13% ↘ 6%

4. Lai saņemtu atļaujas, licences

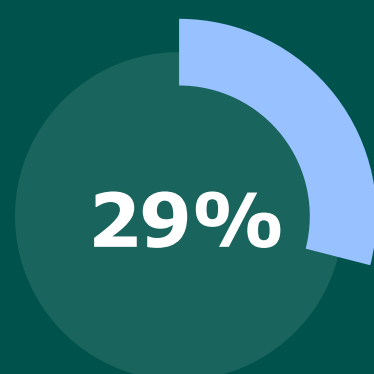
12% ↗ 4%

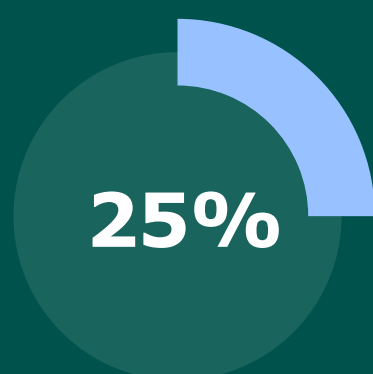
5. Jautājumos saistībā ar ES struktūrfondiem

IEMESLI NEOFICIĀLO RISINĀJUMU IZMANTOŠANAI VAI KUKUĻOŠANAI

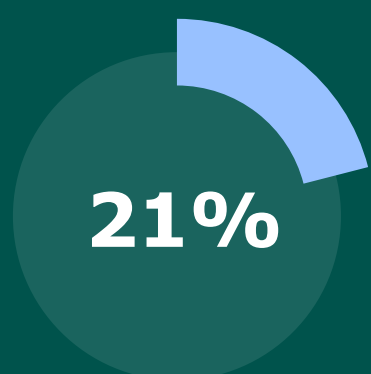
Privātpersonas

Lielāka drošība, ka problēma vispār tiks risināta

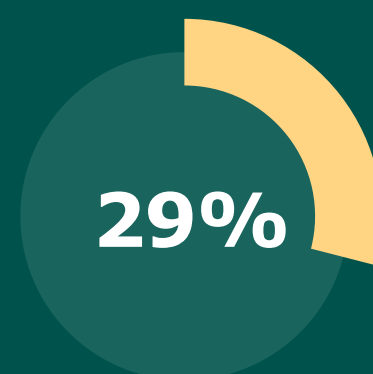

Pārliecība, ka tiks panākts vēlamais risinājums

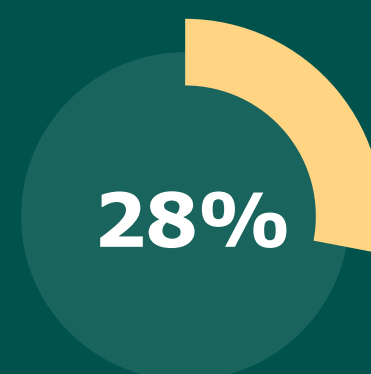

Laipnāka, pretimnākoša attieksme

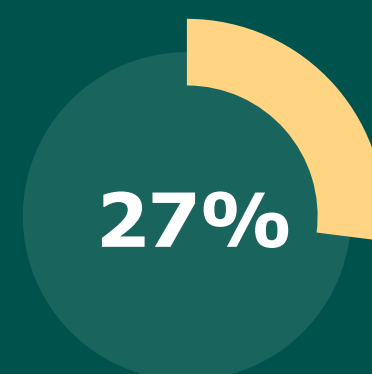
Uzņēmumi

Laipnāka, pretimnākoša attieksme

Neskaidri normatīvie akti un procedūras – nepieciešama palīdzība/pretimnākšana

Ātrāk izskatīts jautājums

UZTICAMĀKĀS INSTITŪCIJAS

Privātpersonas

#1

VUGD

#2

VSAA

#3

PMLP

Uzņēmumi

#1

VUGD

#2

UR

#3

CSDD

NEUZTICAMĀKĀS INSTITŪCIJAS

Privātpersonas

#1

Saeima

#2

Ministrijas

#3

Pašvaldības

Uzņēmumi

#1

Politiskās partijas

#2

Saeima

#3

Valdība

Jaunas vēsmas VID un ēnu ekonomikas apkarošanā

Baiba Šmite-Roķe, Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektore

Vienkāršot, paskaidrot un palīdzēt – šādi varētu īsumā raksturot Valsts ieņēmumu dienesta (VID) iecerēto jauno pieeju ikdienas darbam un cīņai ar ēnu ekonomiku. Lai gan pārkāpumi nerodas no nezināšanas vien, rūpēties par dažādu procesu atvieglošanu, to skaitā normatīvo aktu skaidrošanu, ir viena no VID tuvākā laika prioritātēm. Kas vēl ietilpst organizācijas plānos un ko varam sagaidīt?

“Konsultē vispirms” pieeja un skaidrāka komunikācija

VID ilgstoši strādājis, koncentrējoties uz nodokļu administrēšanu. Šāda pieeja nav peļama, bet cerētos rezultātus nav sniegusi. Joprojām vairāki

simti tūkstoši valsts iedzīvotāju savus ienākumus nedeklarē, veidojot labvēlīgu augsni ēnu ekonomikai. **Lai veicinātu iedzīvotāju sadarbošanos ar VID, esam apņēmis pilni strādāt, fokusējoties uz katra klienta individuālo perspektīvu.**

Plānotās pārmaiņas VID darbā klienti visvairāk jutīs tieši pakalpojumu saņemšanā. Mēs komunikēsim atsaucīgākā formā, līdztekus cieši ievērojot principu “konsultē vispirms”. Šīs pieejas mērķis ir novērst pārkāpumus labvēlīgā ceļā, nevis sūtot draudīgas brīdinājuma vēstules, kā tas bijis iepriekš.

Klienti var gaidīt arī operatīvāku atbilžu saņemšanu uz saviem jautājumiem. Plānots izsludināt iepirkumu par mākslīgā intelekta izmantošanu standartizēto atbilžu sniegšanā. Tāpat iedzīvotāji var sagaidīt jaunu mobilo

lietotni, kas ļaus ērti pievienot maksājuma dokumentus, apskatīties, piemēram, sava parāda apmēru vai nodokļu pārmaksu, kā arī algas grāmatiņā atzīmēt apgādājamās vai izmantot muitas pakalpojumus.

Lielu uzmanību vērsīsim arī uz VID sniegtās informācijas vienkāršošanu. Saprotams, ka valodai jābūt juridiski pareizai. Tomēr informācija, ko klients bez augstākās izglītības jurisprudencē nav spējīgs saprast, ir bezvērtīga. Tādēļ VID jāuzņemas tulka loma un jānodrošina skaidrojumi cilvēcīgā valodā, jāveido "soli pa solim" izklāsti.

Jaudīgāka cīņa ar aplokšņu algām

Finanšu ministrija kopā ar VID apņēmīgi turpina iesākto ceļu pretim vispārējās iedzīvotāju ienākumu deklarēšanas ieviešanai. Šis ir loģisks attīstības scenārijs ēnu ekonomikas ierobežošanā un arī kopējās skaidrības viedā par to iedzīvotāju ienākumiem, kas līdz šim savas gada ienākumu deklarācijas nav snieguši.

Statistika rada pamatotu satraukumu – 126 000 Latvijas iedzīvotāju ienākumi ir zem 1000 eiro gadā. No tiem apmēram 40 000 ir vīrieši darbspējīgā vecumā, kuri atalgojumu saņem neoficiāli, lai nebūtu jāmaksā uzturlīdzekļi. Šī ir kritiska situācija, kas ir jārisina arī no aplokšņu algu apkarošanas perspektīvas.

Vēl redzam **vērā ņemamu apjomu, ko iedzīvotāji ik gadu izņem no bankomātiem un tajos iemaksā – tie ir vairāki miljardi eiro.** Protams, gadījumi ir dažādi, un VID nav uzstādījis mērķi skriet pakaļ ikvienam bankomātā iemaksātajam eiro, lai noskaidrotu tā izcelsmi.

Tai pat laikā, VID rīcībā ir rīki, kas ļauj identificēt personas, kam oficiālie ienākumi ir zem 1000 eiro gadā, taču bankomātā ik mēnesi tiek iemaksātas ievērojamas naudas summas. Šādām personām būs jābūt gatavām atbildēt uz mūsu jautājumiem.

Par vienu procentpunktu mazāk ēnu ekonomikas

Ēnu ekonomikas ierobežošanas plāns 2024.–2027. gadam iecer ēnu ekonomiku mazināt par vienu procentpunktu. Lai gan tas var šķist nenozīmīgi, vēlos uzsvērt, ka 2023. gadā viena IKP procentpunkta vērtība bija 407 miljoni eiro. Attiecīgi **katrs procentpunkts, ko "atņemam" ēnu ekonomikai sniedz papildu nodokļu ieņēmumus.**

Visapjomīgāko ēnu ekonomikas daļu veido darbaspēka nodokļi, kas vēlreiz norāda uz aplokšņu algu problemātiku. Nebaidos arī atzīt, ka nodokļu sistēma Latvijā ir ļoti sarežģīta, īpaši darbaspēka nodokļi. Finanšu ministrijas nodokļu pilnveides darba grupā norit aktīvas sarunas par iespējami vienkāršotu nodokļu administrēšanu un aprēķiniem, kas ir galvenais uzstādījums arī no uzņēmēju puses.

Palīdzēt iedzīvotājiem ir arī VID mērķis un apņemšanās. To darīsim, vienkāršojot informāciju – lai cilvēkus no nodokļu maksāšanas un ienākumu deklarēšanas neatbaidītu vienkārša nezināšana un nesapratne.

Finanšu sektors kļūs godprātīgiem klientiem draudzīgāks

Finanšu sektora attīstības padome (FSAP) apstiprinājusi stratēģiju, kuras mērķis ir nodrošināt NILLTPF novēršanas prasību izpildi tā, lai banku sektors būtu vienlaikus drošs un godprātīgiem klientiem draudzīgs.

Sabiedrības neapmierinātību rosinājušas atsevišķas situācijas, kurās finanšu sektora institūcijas (piemēram, bankas) pārtrauc vai neuzsāk sadarbību ar atsevišķiem klientiem vai klientu grupām. Tas tiek darīts, lai izvairītos no iespējama NILLTPF vai sankciju riska.

Tomēr, kavējot efektīvu piekļuvi finanšu sistēmai noteiktām klientu grupām, tiek radīti jauni riski. Piemēram:

- klienti, kam atteikta sadarbība, meklē iespējas saņemt finanšu pakalpojumus citur – iestādēs ar mazāku kontroli, ārvalstīs vai pat ārpus regulētiem finanšu kanāliem, radot nacionāla mēroga ievainojamību;
- ievainojamākie sabiedrības locekļi (bēgļi, trešo valstu studenti, viesstrādnieki) var tikt pakļauti paaugstinātai finansiālai atstumtībai;
- tiek veicināta finanšu pakalpojumu sniedzēju koncentrācija, vājināta konkurence un inovatīvā izaugsme, palielinās pakalpojumu izmaksas;
- u.c.

Respektīvi – tā vietā, lai pārtrauktu vai atteiktu uzsākt sadarbību ar konkrētiem klientiem vai klientu grupām, finanšu iestādēm būtu jāpiemēro uz risku novērtējumu balstītu pieeju.

Jaunpieņemtās stratēģijas mērķis ir tieši tāds: veicināt efektīvu, jēgpilnu un klientiem draudzīgu NILLTPF risku apzināšanu un vadīšanu banku sektorā.

“Latvijas finanšu iestādēs pēdējo gadu laikā būtiski samazinājies NILLTPF riska līmenis un stiprinātas iekšējās kontroles sistēmas. Pašlaik jāturpina uz riskiem balstītas pieejas ieviešana. Pārmērīga kredītiestāžu piesardzība rada finanšu pakalpojumu pieejamības problēmas. Tāpēc Latvijas Banka šajā gadā vērtēs finanšu iestāžu NILLTPF riska pārvaldības praksi un pārbaūžu procesā vērsīs uzmanību arī zema riska klientu apkalpošanai.”

– Kristīne Černaja-Mežmale, Latvijas Bankas padomes locekle

Finanšu ministrs Arvils Ašeradens norāda:

“[..] Mums jāatrod pareizais līdzsvars jēgpilnām prasībām, lai finanšu noziegumi tiktu atklāti, bet lai tas neapgrūtinā un neapdraud normālu piekļuvi finanšu pakalpojumiem godprātīgiem klientiem.”

Izsniegta pirmā klienta izpētes rīka licence

Datu valsts inspekcija izsniegusi pirmo klienta izpētes rīka licenci darbībai Latvijā. Tā uz pieciem gadiem izsniegta Igaunijas uzņēmumam "Salv Technologies OÜ".

Izsniegtā licence attiecas uz slēgtu kopīgu klienta izpētes rīku – tādu, kas izveidots un tiek izmantots viena uzņēmuma grupas sastāvā vai vairāku likuma subjektu slēgtā grupā. Pakalpojuma ietvaros attiecīgie subjekti, piemēram, bankas var apmainīties ar informāciju ātrākai un efektīvākai aizdomīgu finanšu darījumu atklāšanai.

Ministru kabineta noteikumi reglamentē informācijas atjaunināšanu šādos rīkos, kā arī pakalpojumu sniedzēju licencēšanu un uzraudzību. Savukārt praktiski šo licencēšanu un uzraudzību veic Datu valsts inspekcija.

Privātajam sektoram tas rada lielāku pārliecību, par informācijas apmaiņas procesa drošību un atbilstību normatīvo aktu prasībām. Savukārt starp pusēm, kas veic informācijas apmaiņu, tiek radīta lielāka savstarpējā uzticība, ļaujot pakalpojuma izmantotājiem, piemēram, bankām, būt soli priekšā finanšu noziedzniekiem.

Atskats: FID AML inovāciju centram – 2 gadi

2022. gada martā FID atklāja AML inovāciju centru, kas ir pirmais šāda veida centrs Baltijā. Tā mērķis – veicināt sadarbību starp tiesībsardzības iestādēm (TI) un izpētīt jauno tehnoloģiju izmantošanu finanšu un ekonomisko noziegumu atklāšanā.

Pagājušajā gadā centrs strādāja pie FID kapacitātes stiprināšanas, ievērojami kāpinot datu apstrādes jaudu, liekot pamatus darbam ar lielapjoma datu kopām un mašīnmācīšanās tehnoloģijām. Papildus tika panākts progress iestāžu savstarpējās informācijas apmaiņas stiprināšanā. Viens no šī progresā spilgtākajiem piemēriem ir iniciatīvas "Black Box" uzsākšana.

Black Box ir rīks, kas pilnvarotajiem TI lietotājiem sniedz daļēju piekļuvi FID datubāzei pseidonimizētā veidā, nodrošinot datu konfidencialitāti un drošību.

2023. gada beigās tika izveidotas trīs jaunas, pilnībā aprīkotas telpas, kuras iespējams izmantot gan pētniecības projektiem un apmācībām, gan kā tikšanās vietas. Telpās jau šobrīd notiek gan starpiestāžu tikšanās, gan virtuālās sanāksmes un apmācības kompetneču stiprināšanai.

AML inovāciju centra aktivitātes tiek finansētas ES Atveseļošanās un noturības mehānisma ietvaros.

Vienošanās numurs: 8.2-27/78. Investīciju projekta pasākuma numurs: 6.2.1.1.i.0/1/22/I/IE/001. "AML inovāciju centra izveide noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas identificēšanas uzlabošanai"